

Titel: Kapitel VIII.

Citation: "Kapitel VIII.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e27057/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

For Underrettsbehandlingens Vedkommende maa der dog gjøres flere Bemærkninger, og det er ikke muligt at opretholde Principet fuldstændigt med Hensyn til den Nødvendigheden af at Overrettsprovesen i disse Sager udstrækker sig til Bevisspørgsmaal og Eftergivelsen af Fordring paa Sagsfremstillinger m. v. bevirker, at Protokolleringen i Retten i disse Sager maa faae et meget større Omfang end ved Landretterne, jfr. § 84 4de Stykke og § 85 3die Stykke; men de nærmere Regler herom ville bedst kunne gives i Forbindelse med Fremstillingen af Underrettsproceduren i det Hele, jfr. §§ 845, 859 c. fl.

Bestemmelsen i § 86 sigter til at bevise, at Retskriveren altid kan have i sit Læge det Materiale, der udtæres for at tilvejebringe en saa fuldstændig Akt, som behøves til Paaank.

Udsættels § 89 indeholder Regler om Afdgangen til at faae Udskrifter m. m. I Overensstemmelse med den gjældende Ret gaar Lovforslaget ud fra, at ikke blot Parterne men ogsaa Andre, som deri have en retlig Interesse, kunne faae Udskrifter, jfr. Rellermanns Processens alm. Del S. 231. Opstaaede Stridsspørgsmaal maa helst afgjøres saa simpelt og hurtigt som muligt. En mundtlig Forhandling kan ikke anses fornøden, men skriftlig Bepoering med Retskriverens paategnede Erklæring skal afgives til Retten, der da afgjør Spørgsmaalet. I de fleste Tilfælde ville Vedkommende vistnok blive staaende herved. Men det kan hændes, at Spørgsmaalet om Retten til at erholde Udskrift har en saa gjennegrubende Betydning for Vedkommende, at de kunne ønske en yderligere Provelse af Sagen. Afgang hertil er der da givet dem detved, at de kunne anstille Bepoering over Rettens Afgjorelse efter de almindelige Regler herom. Ved Retten menes den Landret, ved hvilken Skriveren er ansat, eller, hvis det er en Underrettskriver, den Landret, under hvilken vedkommende Underret forterer.

Kapitel VIII.

Om Procesmaaden i Almindelighed.

I dette Kapitel indeholdes en Række særdeles vigtige Procesgrundføringer, som gjøre sig gjældende paa alle Punkter af Systemet og derfor have deres naturlige Plads i den almindelige Del.

I § 90 udtales den Hovedgrundførning, at Parterne og ikke Retten føre Processen (no procedat iudex ex officio); som en Folge heraf maa Parterne selv ikke blot rejse Sagen, men de maa selv foretage alle Proceshandling, selv samle, vælge og fremsætte Beviserne, selv nedlægge Paaastandene o. i. v., og det staar som en Undtagelse, naar Retten i saa Henseende udøver nogen Virksomhed. Det kan derfor siges, at Lovforslaget er bygget paa Forhandlingsmaximen i Modsetning til et System, hvorefter Retten, naar Parterne engang havde paakaldt dens Hjælp, beførgede Processens videre Fremme og Bevisets Tilvejebringelse. Parterne optræde altsaa fremdeles, ligesom hidtil, som de egentlig handlende Personer i Processen. Men ved Siden heraf skal Retten, som Paragrafens 2det Punktum allerede antyder, i god Samklang med den mundtlige Procedures naturlige Krav udøve en Indflydelse paa Processens Gang og Sagens Opløsning, der er meget videregaaende end i vor nu gjældende Proces. Denne Virksomhed fra Rettens Side ytrer sig paa dobbelt Maade: dels er den umiddelbart rettet paa den rette Sagsammenhængs Udfindelse ved Spørgsmaal til Parterne, Vidnerne og Andre angaaende de Fakta, som det kommer an paa at oplyse, dels gaar den ud paa at ordne og lede Forhandlingerne i Sagen, derunder ogsaa indbefattet Bevisførelsen, for derved at bevise den størst mulige Klarhed, Orden og Simplicitet i Proceduren. Retten har med andre Ord dels en Beføjelse til at udspørge Parterne og andre Vedkommende dels en almindelig procesledende Myndighed.

Rettens procesledende Myndighed er nærmere begrænset og ordnet ved Lovforslagets §§ 93, 95 2det Stykke, 98, 99, 102—107; dens Myndighed til ved Spørgsmaal, stillede af egen Drift, at virke til Sagens Opløsning og Sandhedens Udfindelse hjemles ved § 95, jfr.

med § 96, som dog ikke nærmest hører herhen, og ved §§ 190 og 192. Den nærmere Udvikling af Indholdet af disse Rettens Besøjeser vil blive givet i det følgende ved Omtaalen af de enkelte hernaevnte Paragrafer.

§ 91 udtales den vigtige Grundtæning, at Sagen fremstilles og debatteres mundtligt, og at Skrift kun anvendes, hvor det særligt er hjemlet i Loven. Naar det altsaa uden videre betegnede Tilslæg hedder, at Parterne ytre sig, at Vidner forklare o. desl., betyder dette altid, at de mundtligt udtale sig. Formen for al Meddelelse imellem Parterne, Retten, Vidnerne o. s. v. er den mundtlige, med mindre Andet er særlig bestemt, og i nøje Overensstemmelse hermed er det fastsat, at Retten alene dommer efter den mundtlige Forhandling og Bevisførelse, medens en egentlig Nødvendighed for Skriftligt Grundlag kun er tilstede med Hensyn til Paaastandene. En anden Sag er, at Skrift træder hjælpende og støttende til i et stort Omfang. En Udbygning over Debetningen af Forhandlingerne i denne Henseende er givet i de almindelige Forberetninger S. 5—7. Her skal blot mindes om, at Proceduren for Landretterne undersøgtes ved et skriftligt Grundlag (navntlig Sagsfremstillingerne) jfr. § 167 sammenholdt med §§ 159—163, og at selv Underretsproceduren har et skriftligt Underlag, om end paa en noget anden Maade, jfr. § 346 sammenholdt med §§ 342 og 348, ligesom et skriftligt Grundlag ogsaa benyttes ved Intervention, jfr. §§ 363, 370. Og saa ved Retsmidlerne spiller Skrift en Rolle, som imidlertid er og maa være forskjellig efter Retsmidlernes forskjellige Bestaaenhed og Hensigt. Her skal saaledes blot i Almindelighed erindres om, at Besvøring jo i det Hele er beregnet paa, idetmindste som Regel, at nøjes med et skriftligt Grundlag uden mundtlig Forhandling, jfr. §§ 325, 360. Ved Paaante til Højesteret er Forhandlingen vel mundtlig, men det følger af Lovforslagets hele System, at da Paaanten er en virkelig Provelse af Landretsbehandling, maa Forhandlingerne være bundne til et skriftligt Grundlag paa en dobbelt Maade, dels saavidt som Landretsdommen med Tilbehør affikter de Grænser, inden hvilke Forhandlingerne bevæge sig, jfr. §§ 300, 314, dels saavidt

saavidt som Anførsel og efter Omstændighederne Tilførselskrift er nødvendigt, jfr. §§ 307, 308, 314, 316. Forhandlingerne angaaende Andragender om ny Foretagelse af Sager forudsætte ogsaa Forberedelse ved Skrift, jfr. §§ 330 og 333. Hvad angaar Paaante af Underrettsdomme til Landretten, da følger det af dette Retsmiddels ejendommelige Hensigt, at Skrift dels maa spille en lignende Rolle som ved Landretsbehandling overhovedet, dels til en vis Grad afgive det materielle Grundlag for Forhandlingerne, jfr. §§ 356—59. En almindelig Bemærkning med Hensyn til alle Processformer er det endelig, at naturligvis alle Indførelser og ekstrajudicielle Meddelelser maa ske skriftligt, jfr. § 109 o. fl., ligesom ogsaa Domme og Kjendelser maa affattes skriftligt, jfr. §§ 275, 282, 283, og fuldstændigt protokoleres, jfr. § 85. En særdeles vigtig Anvendelse af Mundtlighedsprincippet i det foretiggende Udlaft er, som ovenfor bemærket, den, at Bevisførelsen sker umiddelbart for de Dømmende. Der lægges altsaa ikke an paa at reducere Bevisførelse til skriftlig Form for derefter ved Bevisets Bedømmelse at gjenansere Grundtæningen at Alt, hvad der skal tages i Betragtning af Retten, maa foretages i skriftlig Form (quod non est in actis scriptis, non est in mundo). Men ogsaa herfra gives nogle enkelte Undtagelser. Medens Hovedprincippet herved med Hensyn til Forhandlingen af Sagen selv, vilde det være forbundet med megen praktisk Ulempe at foranstalte Møde af langt borte boende Vidner for at afgjøre blotte Incidentsspørgsmaal, og Udlaftet har derfor i lige Tilfælde taget sin Tilflugt til Fremlægelse af skrevne Beretninger om Vidners Udsagn o. desl., jfr. §§ 304 og 334, hvorhos det er en Selvfølge, at anticiperet Bevis maa forelægges skriftligt under Høvedsagen, jfr. § 380. Endelig mindes her om, at Skrift undtagelsesvis kan danne det fuldstændige Grundlag for Proceduren, naar skriftlig Behandling er anordnet ifølge flette Afinit Kap. III.

De i § 91 2det Stykke indeholte Bestemmelser er kun nærmere Anvendelser af Hovedtænkningen, som ikke trænge til Forklaring.

§ 92 indeholder den af sig selv indlysende Forskrift, at Retssproget er Dansk.

heraf følger, 1) at alle Henvendelser fra Parterne til Retten, saavel som alle Udtalelser af Retten ske paa Dansk, 2) at alle extrajudicielle Meddelelser (altsaa Skriftvevlingen) fra den ene Part til den anden maa ske paa Dansk, 3) at naar Parter eller Vidner ikke tale Dansk, maa deres Afhorelse, hvor saadan findes Sted, offer fra et enkelt Undtagelsestilsælde, ske gjennem en Tolk, og 4) at Dokumenter og andre Brevter, som ej ere affattede paa Dansk, maa fremlægges i Doversættelse. Hvad Folgen vil blive, naar de ovennævnte Regler, som have faaet deres Udtryk i Paragrafens Ord, ikke iagttages, vil i hvert enkelt Tilfælde let kunne afgjøres i Henhold til de almindelige Grundføringer. At Retten ikke paa Embedsvegne søger for Tilfaldelsen af Tolk eller Tilvebringen af Doversættelse, følger af den almindelige Regel i § 90.

Den i § 94 1ste Stykke indeholdte Forskrift behøver neppe nogen Forklaring, saameget mere som den aldeles stemmer med den gjældende Ret. Derimod er den i § 94 2det Stykke udtalte Regel, som staar i nær Forbindelse med Bestemmelserne i §§ 95, 96 og 97, mere karakteristisk og kan forsaavidt trænge til en Notivering i Forbindelse med disse sidste Paragrafer, jfr. iøvrigt ovenfor S. 13. Allerede med Hensyn til det Spørgsmaal, hvad der indrømmes og hvad der bestrides imellem Parterne, faar det i Berisningsmaterien gennemførte Princip, at Dommeren frit vurderer og bedømmer Processens faktiske Bestanddele, sin ejendommelige Indsigelse. I den skriftlige Forberedelse, selv hvor denne saaledes som ved Landsretterne finder Sted i sit normale Omfang, kan og bør der ikke findes eller ventes en fuldstændig og udtømmende Fikering af Alt, hvad der paastaas og bestrides; men ogsaa med Hensyn til den mundtlige Forhandling vilde det være en vanskelig Opgave og tilmed en højt utaalelig og stæbende Forhandlingssmaa at følge sin Modstander Stridt for Stridt og over ethvert Punkt erklære sig bejaende, benægtende eller modificerende. Det bør tillades Retten efter Totalindtrykket af den hele mundtlige Forhandling at afgjøre, om og hvorefter en faktisk Omstændighed skal anses for indrømmet eller bestridt. Udta-

lets System kommer saaledes til allerede paa dette Punkt at træde i Strid med den gjældende Retts Forbring til Benægtelses Speciealitet, saavel som til den Lære, at Ufuldstændighed og Utydelighed ubetinget giver Modparten en Ret til at fordrø det paagjældende Punkt anset for indrømmet. Dette strenge Præklusionsystem, som iøvrigt tidtals endnu hersker i den hannoverske Processlov, er neppe retfærdigt eller gavnligt for den materielle Retts Fremme. Det bør utvivlsomt foretrækkes her at følge det fransk-rhiniske System, som i god Konformitet med den frie Berisningsbestemmelse opfylder den Lære, at Retten kan tillægge Tavseden eller Utydeligheden den for Bedkommende ugunstige Betydning, men den skal det ikke ubetinget. I overmaade mange Tilfælde røber Tavseden eller Utydeligheden en tvivlsomt Betydning, nemlig Bestræbelse efter at holde Sandheden tilbage, men i mange andre Tilfælde er det ojenlyst, at kun Misforstaaelse eller den Tanke, at man har udtalt sig tilstrækkeligt o. s. v., ligger til Grund for den efter en streng juridisk Opfattelse mangelfulde Erklæring. Man anfører vel til Støtte for Præklusionsystemet, at dets Strenghed, Hjont den i enkelte Tilfælde kan føre til den materielle Retts Krænkelse, er hensigtsmæssig eller endog til en vis Grad nødvendig for at fremkalde baade fuldstændige og sande Processerklæringer, og at en medfat Maxime vilde aabne Døren baade for Sagens Udvaling ved stykkevis Procedure og bestandige udelte Erklæringer og for Fremtættelsen af allehaande Sagn saavel som for tvivlsomt Fortællelse. Men hertil er at svare, at disse Fordele vel veje betydeligt i en ren skriftlig Processmaa og under en fuldstændig gennemført Pasivitet hos Dommeren, men de have sin Lidet at betyde under et medfat System. Den mundtlige Procedures større Bevagelighed og Hurtighed saavel som den deraf flydende hele forandrede Forhandlingsmaa betrykker med Trænering af Sagen ved stykkevis Procedure, og en tilkageholdende og tvetydig Processførelse uafdeliggjøres paa den naturlige og for den virkelig Utydelige mindst farlige Maa og Spørgsmaal til Bedkommende (§ 95). Under et saadant System afgiver det et tilstrækkeligt tvingende Motiv for Parterne, at Retten

kan fortolke Tavsgheden eller Tvetydigheden imod dem. Udførelses Kædegang er altsaa denne. Hvad der beskrives og hvad der indrømmes, afgjøres uden al Formalisme ved et naturligt Ejsjon over Forhandlingerne. Retten skal aldrig være nødt til imod al sund Menne- skesforstand og naturlig Retsfølelse at betragte en Part som indrømmende Noget, det aabenbart efter hele Proceduren ikke er hans Mening at indrømme (§ 94 2det Stykke). Men skulde det være usikkert eller tvivlsomt, hvad der er hans egentlige Mening, er Retten pligtig at til- vejbringe Klarhed ved at spørge ham (§ 95 1ste Stykke), ligesom det ogsaa iøvrigt er Retten til- ladt at udvise en videregaaende og mere selvs- stændig Virksomhed til Sagens Oplysning ved at stille Spørgsmaal (§ 95 2det Stykke). Naar der, efter at Parten paa denne Maade er til- strækkelig opfordret til at afgive tydelige og be- stemte Erklæringer, dog viser sig Brangvillighed hos ham, da kan Retten med god Grund fortolke Tavsgheden eller Tilbageholdenheden imod ham (§ 97).

Endnu skal blot tilføjes nogle ydeligere Bemærkninger med Hensyn til Redaktionen af §§ 95 til 97. Ved Affattelsen af § 95 er der sørgt for, at det tydeligt fremgaar, at Retten ikke blot skal eller kan stille Spørgsmaal, sigtende til at opklare det til Grund for Sagen lig- gende Hovedsagsum, men ogsaa paa lige Maade kan søge at fremkalde den fornødne Bestemthed og Klarhed i andre under Sagen afgivne Er- klæringer saasom med Hensyn til Stridspunktets Fasttættelse (§ 179), med Hensyn til Bevisfor- rettelens Forberedelse (§ 180 og 181), med Hen- syn til Afgang til at fremkomme med foreskudte Beviser (§ 182), med Hensyn til Nødvendigheden af Udførelse (§ 184), med Hensyn til Dokum- enteres Produktion (§ 241) o. s. fr. I For- bindelse med § 95, der nærmest har Parterne for Dje, maa mærkes §§ 190 og 192, som hjemle Retten den fornødne Myndighed til at stille Spørgsmaal til Vidner og Sundmænd. Men denne i nøje Forbindelse med Bevisfor- rettelens staaende Regel vil blive omhandlet i Kapitlet om Landretsbehandling.

I § 96 omhandles Partens personlige Møde for at afshøres. Det er Lovforslagets Opsat-

telse, at dette er et Oplysningemiddel, som Par- terne i Sagen skulle være istand til at forskaffe sig, ligesom de kunne forskaffe sig og benytte andre Beviser. Det staar i Stedet for den i den engelske Proces indførte Afshørelse af Par- terne som Vidner i deres egen Sag, som at Lovforslaget ikke har været for Tiden at gaa saa langt som at hjemle Parternes Afshørelse under Ud. Som en Folge heraf har dette Oplysningemiddel to forskellige Skikkelser, idet dels enhver Part kan fremstille sig selv til For- klaring og eventuel Afshørelse af Modparten, jfr. § 96 3die Stykke, dels enhver Part kan forlange, at hans Modpart skal møde frem til sig Afshørelse, jfr. § 96 1ste Stykke. Hvad enten Partens personlige Afshørelse har den ene eller den anden Skikkelse, vil den i Reglen ske paa den Maade, at han indfinder sig under Hovedforhandlingen, og hans Forklaring sker for den samlede Ret i Forbindelse med den øvrige Bevisførelse (§ 189); den samme fri Udspør- gen af Retten og Modparten som med Hensyn til Vidner finder da Sted. Naar det derimod ikke gaar an at tvinge Parten til Møde un- der Hovedforhandlingen (§ 96 2det Stykke), maa han selvfølgelig afshøres over bestemt opgivne Spørgsmaal, dog med Ret for Modparten til at være tilstede og gjøre Modspørgsmaal. At dette er en med Hensyn til Sandhedsudfin- delsen mindre fuldkommen Afshørelse, er klart, men dette gjælder overhovedet om alle Afvigelse- ser fra det Princip, at Beviset skal forees for den Ret, der skal dømme i Hovedsagen. I Slutningen af Paragrafen er det udtalt, at ligesom en Part af Modparten kan tvinges til at møde frem til personlig Forklaring, saaledes kan han ogsaa i Reglen frivilligt fremstille sig til en saadan, dog imod at underkaste sig den Betingelse, at Modparten og Retten kan for- høre ham. Derimod følger det af Lovforslagets Opsættelse af Parternes personlige Afshørelse som et Oplysningemiddel analogt med Vidnebyrd, at Retten ikke i Embede Medfør kan anordne det; det er saaledes væsentligt forskjelligt fra Dommerens Spørgsmaalret, som naturligvis kan udværes af egen Drift.

I § 97 indeholdes Reglen om, hvad der bliver Folgen, naar der ikke forees tilstrækkeligt

paa de i Henhold til de foregaaende Paragrafer stillede Spørgsmaal, eller naar en Part, der er tilstegt til personlig Møde, udebliver. Følge de ovenfor udfærdigede Grundsaetninger vil det fortaaes, at Udsættelse ikke bestemmer, at Retten skal lade en bestemt Følge indtræde, men kun, at den kan fortolke Udeblivelsen eller Taaeheden imod den Paagjældende.

Angaaende Rettens procesledende Myndighed, hvorefter handlede i §§ 93, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 106 og 107, skulle følgende Bemærkninger endnu gjøres:

Det er en Selvfølge, at Retten udøver Indflydelse paa Processens Gang, forsaavidt som den fastsætter Terminer og Frister (§§ 79, 80, 160, 163, 165, 170, 175, 180, 181 Lit. c, 184, 185, 186, 217, 243, 283, 307 Lit. c, o. m. fl.). Dette er imidlertid ikke noget for den mundtlige Procedure Gjenstandsmæssigt. Derimod er det en Forordning, der hænger nøje sammen med den mundtlige Forhandlingsmaade, at Sagen saavidt muligt procederes i henfigtsmæssigt ordnede Afsnit, saaledes at de Dommendes Dyrkraft koncentrerer paa eet eller dog paa faa Punkter ad Gangen. Ved den mundtlige Debat gjælder det nemlig især om at undgaa, at altsom mange forskjellige Momenter med deres forskellige Besvarelser og Argumentation paa een Gang fremdrages for de Dommende. Disjes Hufommelse vil ikke være istand til at rumme Saameget, ligesom og det ene Indtryk let kan fortrænge det andet, og de mange forskellige Synspunkter, som samtidigt skulle fastholdes, fremkalde Forvirring. Det er derfor magtpaaliggende, at en Deling af Forhandlingerne over de forskellige sig frembringende Punkter finder Sted, naar og saavidt det er muligt. Dette vil vel ikke altid være Tilfældet; thi naar det egentlige Hovedsagstoffet i Sagen eller Besvarelsen i den er af en sammenfat og indviklet Natur, bliver det naturligt at stille flere Forbringere til de Dommendes Håndkraft, baade til deres Gavn til i Hufommelsen at fastholde meget Stof og til derefter at bekræfte og ordne det. Men i en stor Del Tilfælde vil det ikke være umuligt at danne Afsnit i

Sagens Forhandling, saaledes at først eet Punkt fremstilles og bedømmes og derefter et andet o. s. v. Retten maa derfor i den mundtlige Proces staa anderledes overfor Forhandlingerne end i den skriftlige; medens den i skriftlig ikke behøver at gribe ordnende ind og endog i Reglen ikke vil kunne det, da den ikke kjender Sagen, førend den tilsidst optages, maa Retten (eller dens Formand) i den mundtlige Proces indtage en Stilling, som mere ligner den, Ordretten ved en parlamentarisk Forhandling indtager. Paa at give Retten en saadan Stilling er Lovforslaget beregnet, og heri staaer det i fuld Overensstemmelse med alle de nyere Love og Udsættelse, ifr. Hann. Processl. §§ 109—114, Würtemb. § 207, Baiern § 157, Civilprocessloven for det tydske Rige § 127 ff.

Først udtales den almindelige Sætning, at Formanden leder og styrer Forhandlingerne, ifr. Lovforslaget § 93 sammenholdt med §§ 189, 191, 195. Derefter følger i § 98 ff. en nærmere Angivelse af de forskellige Retninger, hver, og Maader, hvorpaa Retten kan gribe ledende, styrende og ordnende ind i Processens Førelse. Følge § 98 kan Retten paalægge Parterne at fremskaffe visse Anstueligheder befordrende Hjælpemidler, for derved at gøre Sagens rette Opfattelse lettere og simplere, og saaledes tillige, saavidt muligt, bidrage til at sikre Afgjorelsens Rigtighed. Den Retten i § 99 tillagte Myndighed vil formentlig være nyttig, dels derved, at Spørgsmaalet om Afvisning i Embeds Medfør kan blive særskilt forhandlet og paafjendt, førend man, saaledes som efter den gjældende Ret, gaar ind paa en fuldstændig Forhandling af Sagen, der under Forudsætning af Afvisning vil være aldeles umyttig, dels derved, at Parterne faae Opfordring til at udtale sig om Afvisningsgrunden og ikke, saaledes som ifølge den gjældende Ret, ere udsatte for at blive domte uden at være hørt, fordi de slet ikke have forudsat Muligheden af en Afvisning paa Embedsvegne. Den vigtigste og mest gennemgribende Regel indeholdes imidlertid i § 102. Følge denne kan Retten baade samle og adskille Søgemaal, naar Omstændighederne gjøre det tilraadeligt. Rindes det, at flere Sager bero paa det samme Retsspørgsmaal og ere ligeartede i Henseende til

fastum, kan det være hensigtsmæssigt, at de procederes under Et. Det herved baade spares Tid for Retten og Udgift for Parterne. Dette finder uden videre Anvendelse paa flere Sager imellem de samme Parter, men med Hensyn til Sager imellem forskellige Parter kan, naar de i § 42 opstillede Betingelser for Accumulation i det gjænde Tilfælde opfyldes. Enhver omvendt Retten, at flere i Henhold til §§ 41 og 42 kumulerede Sager ikke kunne procederes i Førelse, uden at herved fremkaldes Forvirring og Uoverskuelighed, hvilket navnlig vil blive Tilfældet, naar der er forskellig Bevisførelse angaaende Faktum og forskellig retlig Argumentation i de flere Sager, kan den herved Sagsmaalens Afvikelse. Fremdeles giver § 102 3die Stykke Retten en vis Myndighed til at dele Sagens Realitet paa den i det enkelte Tilfælde hensigtsmæssigste Maade ved at bestemme, at enkelte Sagsmaalsgrunde eller Indsigelser skulle afhandles særskilt og foreløbigt, jfr. angaaende den nævnte Ret Nellesmanns Procesmaade S. 116—118. Naar en Indsigelse vedkommende Parternes Kompetence (exceptio rei v. actoris incompetentis), naar en Præscriptions- eller Præklusionsindsigelse, naar en Ummyndighedsindsigelse fremføres, og i mange andre Tilfælde, vil det være muligt at udfordre Saadant til særskilt Forhandling og Paaskjendelse, og herved vil opnaaes den for mundtlig Procedure saa ønskelige Overfluelighed, ligesom det ogsaa jævnlig vil hændes, at en vidtloftig subsidier Procedure kan spares. Endelig vil den Retten i § 103 hjemlede Myndighed yderligere tjene til at fremme det samme Maal.

Den i § 105 indeholdte Sætning forstaar sig af sig selv, og den kunde derfor synes at være overflødig. Men man har dog troet, at det navnlig overfor Reminiscenter fra den gjældende Ret kunde være hensigtsmæssigt tydeligt og udtrykkeligt at udtale, at Retten i Udøvelsen af sin Myndighed efter de foregaaende Paragrafer er stillet frit og kun skal lade sig lede af de nævnte Hensyn.

Da de omhandlede procesledende Bestemmelser alene behandles af Hensynet til det Hensigtsmæssige og deres Udøvelse i den ene eller den anden Retning i Reglen ikke har nogen

Indflydelse paa Parternes materielle Retstilstand, egne de sig ikke til at være Gjenstand for Paaanke, ligesom ogsaa Retten bør være beføjet til at tilbagetage en saadan Beslutning, naar den viser sig ikke at ville stifte den forventede Nytte. En modfat Regel vilde betyden for en stor Del forbyde Nyttens af slige procesledende Regler. Ogsaa paa dette Punkt kan til Forstaelse fremhæves Sammenligningen mellem Retten eller dens Formand og Ledstyreren i en parlamentarisk Forsamling, hvis Beslutninger med Hensyn til Forhandlingsmaaden i Regelen maa være inappellable. Paa disse Betragtninger begrundes Lovforlaget §§ 106 og 107.

§ 100 udtaler den Regel, at Sagen anføres for anhängiggjort, naar Klagekriftet er meddelt til Modparten (§§ 161 og 344). Hjort Retten ikke forend i det i § 163, jfr. § 345, omtalte Retsmøde kommer i Forbindelse med Sagen. Fra dette Tidspunkt af indtræde altsaa de civilretlige Virkninger af Sags Anlæg, f. Ex. i Henseende til Afbrudelse af Hævd, Veretpræscription o. dsl. Fremdeles begrundes ved Klagekriftets Meddelelse den vigtige procesuelle Virkning af Anhængiggjørelsen, Modpartens Ret til at fremsætte Modfordringer, uden at Sagsøgeren kan forhindre disses Paaskjendelse ved at høre Sagen, hvortil han dog ellers paa dette Trin af Sagen antages at burde have Ret. Med Hensyn til Betingelserne for, at Modfordringer kunne indblandes i den anlagte Sag, har § 101 væsentligt holdt sig til den gjældende Retts Grundsætninger om Afgang til at anlægge Kontrasogsmaal. Modfordringer kunne altsaa fremsættes, selv om de ere uensartede med Hovedfordringen, naar de ere forknæet med den; dernæst har Udskættet tilladt Modfordringens fremsættelse, naar den blot er udjævnelig (komputabel) med Hovedfordringen, og saaledes opgjøet de temmelig vilkaarlige Regler i D. L. 5—14—6. Den Indvending, at et saart Hovedsogsmaal under denne Forudsætning vil kunne paa en ubillig Maade udhales ved tilfældige Modkravs Indblanding i Sagen, taber sin Betydning, naar det erindres, at Retten ifølge § 102 har Myndighed til under saadanne Omstændigheder at bestemme, at Hoveds-

Søgsmaalet skal forhandles og paafendes først, ligesom den og efter Omstændighederne kan tillade Execution efter Dommen, naaet at Modfordringen ej er udrøderet, jfr. § 273. Fremdeles har Udlafet i Overensstemmelse med den vistnok rigtigste Fortolkning af den gjældende Ret opstillet den Grundtæning, at, naar Modfordringens Hensættelse overhovedet tilfødes, kan den baade virke til Modregning og til selvstændig Doms Dynaaelse, hvis den enten overtræder Hovedfordringen eller Indskrænte skiftendes i Hovedsøgsmaalet.

Med Hensyn til Formen, hvormed Modfordringer fremsættes, er Udlafet afvejet fra den gjældende Ret, idet det ikke fordrer Søgsmaalsformen, men lader sig nøje med Exceptionsformen, jfr. § 101 2det Stykke. Det maa vistnok ogsaa erkjendes, at Kontrasøgsmaalsformen kun er tidspildende Formalitet uden nogenformelt vistelig Nytte. Udlafet giver derfor den Regel, at Modfordringen i processuel Hensende behandles og betragtes som en Del af Forpartet (selv om Dom for det overflødende Deløb attraaes). I Overensstemmelse hermed faar Bestemmelsen i §§ 162 Litr. b, 163, o. fl. Det eneste Punkt, hvori det berører nogen reel Forskjel, at Modfordringen ikke behøver at fremsættes under Søgsmaalsform, er Forligsmæglingen. Men det er vistnok i sig selv, at Forligsmæglingen angaaende Modfordringen skal finde Sted.

I Lovforslagets § 100 2det Stykke indeholdes Reglen om Sagsøgerens Afgang til at høre Sagen. Medens Lovforslaget deri følger den gjældende Ret, at Sagen høres, naar begge Parter herom ere enige, eller naar de begge udeblive, jfr. § 290, har det derimod ikke optaget den gjældende Retts Regel, hvorefter Sagsøgeren paa ethvert Trin, lige indtil Sagen er optaget til Dom, kan høre den. Naar Sagsøgeren har forelagt Retten sin Sagsførelse, hvis en saadan bruges, og fremskillet sig til mundtlig Forhandling, er Retten traadt i et saadant Forhold til Sagen, at der foreligger Muligheden for at demme, selv om Sagsøgeren ej foretager sig videre, og da synes Sagsøgeren, der er mødt frem forberedt til den mundtlige Forhandling, at have Ret paa, at denne gaar for sig, for at han kan opnaa skiftendes Dom, hvis han dertil tror sig

berettiget. Saalænge derimod som Sagsøgeren ej har nedlagt sin mundtlige Paastand i Retten, foreligger der efter Mundtlighedsprincippet ikke Noget fra hans Side, hvorpaa Sagen kan bevøge sig som processuelt Grundlag, og derfor maa man, da man ikke kan tvinge ham til at møde, indrømme ham Ret til at høre Sagen, naturligvis alt medmindre Modfordring er fremsat fra Indskræntes Side, thi i saa Fald kan Sagen bevøge sig videre paa Grundlag heraf, jfr. § 100.

Kapitel IX.

Om Forhørelser og andre processuelle Meddelelser.

I §§ 108—119 indeholdes de almindelige Regler om Maaden, hvorpaa Forhørelser og Meddelelser skulle ske baade ved Underretterne, Landsretterne og Højesteret, forsaavidt ikke Lovens eller Parternes Overenskomst medfører Undtagelse. Ved „Lovens“ sigtes blandt andet til Udlafets §§ 120, 121 og 122, hvilke bestemme andre og finere Former i forskellige Tilfælde. At „Parterne“ gjeldigen maa kunne renuncere paa Sagtægelsen af Forhørelserne i §§ 108—119 og vedtage flere eller færre Afvigelser fra dem, synes fremdeles ikke at burde bestrides.

Særligt bemærkes særligt med Hensyn til § 108, at det formentlig vil være det Simpleste og Hurtigste, at een Stævningssmand fremtræder som den, der staar for Forhørelsens Udførelse. At han for Dødsrets Skyld skal medtage en anden Stævningssmand eller dog et andet Vidne, lader sig godt forene hermed. Fremdeles er det, for at undgaa unyttige Kompetencestridigheder og derpaa stødte Indsigelser under Sagen, saavelsem for at lette Stævningssmandenes Benyttelse saa meget som muligt, ubtalt, at Retsgjeldigheden af det Foretagne ikke juelles, fordi Stævningssmanden har handlet udenfor den Retstræde, hvort han er ansat.

Bestemmelserne i §§ 108 og 109 trænge neppe til yderligere Forklaring. Medens § 108 bestemmer, at en Stævningssmand gjeldigen